

EL MEU RECORD DE RAFAEL DALMAU

per Enric Jardí

SALVADORS

Crec que hi ha un manifest o un document recent que s'intitula «Salvem Barcelona...». I ara acabo de veure, pels carrers del meu barri, uns cartells que diuen: «Salvem Sant Gervasi per la democràcia». Es que, dins les ones de mots que van i vénen, que es posen de moda i que són oblidats, hi figura ara el mot «salvació» a la cresta de l'onada?

En sentit estricte, salvar és fer escapar d'algun perill gros: la mort, la destrucció, la ruïna. També pot ser preservar d'un mal petit, i puc dir que he salvat el cendrer de caure a terra i trencar-se perquè l'he posat en un lloc de la taula més segur. Però aquest sentit és una mica abusiu i familiar. Salvar, pròpiament, es refereix a un mal gros. No tinc cap dubte que Barcelona i Sant Gervasi —i Figueres, i el Pallars— estan amenaçats per mals grossos, que pateixen mals de molt volum i molt verí. I em sembla perfecte que hom lluiti contra aquests mals.

Allò que m'inspira més reserves és la utilització del mot salvar, i els possibles —no pas segurs— motius més o menys inconscients que puguin moure a emprar aquest mot i no un altre. A mi els salvadors, siguin individus o collectivitats, no em plauen massa. Més exactament: no em plauen massa els individus o les collectivitats que es creuen salvadors. Tal vegada perquè hi ha hagut individus o grups de mena ben diversa que s'han considerat salvadors i que s'han fet responsables de crims i catàstrofes. Perquè, en considerar-se salvadors, s'han cregut situats en un nivell més alt que no els altres i amb potestats lícites per començar una guerra, per exemple, o bé per engarjolar els discrepans.

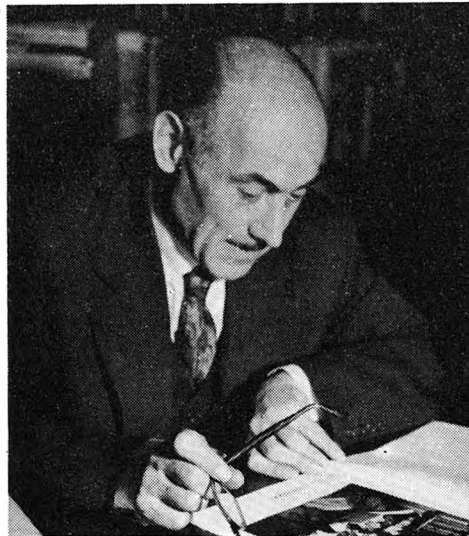
Ben cert que hi ha nombrosos éssers humans que en determinats temps i circumstàncies preserven, fan escapar a un altre o a molts d'altres de mals grossos. Però no sé si aquests éssers humans benemèrits s'han considerat de debò salvadors. Em sembla que no. Els qui es consideren salvadors, els jutjo perillosos. Jo, de veritable salvador, només n'accepto un, aquell a qui s'ha anomenat Salvador amb majúscula; i els seus deixebles que han cregut que eren salvadors han fet trencadisses lamentables. De tota manera, pels qui creuen en aquest Salvador i pels qui no-hi creuen, recomanaria les paraules del Quixot: «*Llaneza, muchacho; no te encumbres; que toda afectación es mala.*»

JOAN GOMIS

A les darreries dels anys quaranta hi hagué, als baixos d'un immoble del passeig de Gràcia cantonada amb el carrer de Mallorca, una llibreria que exhibia als aparadors obres que llavors —als meus temps d'estudiant— em limitava a contemplar amb cobejança. Recordo especialment algun exemplar d'edicions importades (cosa que no era gaire ben vista pels responsables d'allò que se'n deia «*política del llibre*»), com un d'imprès a Buenos Aires i que tractava —això sí, en castellà— de la teoria de les nacionalitats, redactat per Lluís Duran i Ventosa. Pocs mesos després restava agradablement sorprès —diria amb més precisió «*corprès*»— en veure als mateixos aparadors una sèrie de llibres impresos, en català, a Barcelona. Els qui no han viscut l'estat d'atonía cultural de la nostra postguerra no tenen idea del goig esperançat amb què anàvem comprovant les migrades concessions, les tímides obertures de porta davant allò que qualificaven, amb un vexador paternalisme, com «*la expresión vernácula*». Per a més alegria meva, el conjunt d'obres que es presentava en aquella llibreria tan atractiva duia un títol que no podia ésser més ambiciós: «*Col·lecció Nova Renaixença*». Se'n feien responsables els editors «*Dalmau i Jover*», que era la mateixa raó social d'aquell establiment, en el qual també se celebrà alguna exposició de quadres.

Vaig trigar a associar el cognom d'aquell emprenedor Dalmau amb el de la cordial persona que pels volts de 1960 em vingué a veure a casa per tal de proposar-me la direcció, juntament amb Manuel Parés i Maicas, d'una altra col·lecció de llibres catalans, de preu molt assequible, de contingut polític o sociològic que volia editar sota el patrocini honorífic de Francesc Maspons i Anglasesell i que s'havia de dir: «*Panorama actual de les idees*». La sèrie en complementaria una altra que començava a tenir èxit i ha continuat gaudint del favor del públic, molt més que no la que va encarregar-nos, a Parés i a mi, perquè la nostra s'esllanguí mentre que l'altra continua ufana. Em refereixo a la que duu el títol d'«*Episodis de la Història*».

Tinguérem alguns problemes amb la recerca d'originals, com per exemple el llarg carteiig sostingut amb Bertrand Russell i el seu editor per a demostrar que l'idioma català, en el qual preteníem i reeixírem de publicar la traducció d'uns quants dels seus assaigs, no era l'utilitzat per la casa editorial espanyola a la qual l'autor britànic tenia atorgada l'exclusiva. D'altres entrebancs, com el de demostrar als funcionaris

Rafael Dalmau.

del Ministeri d'Informació i Turisme disposats al segrestament de l'edició d'un fascicle del pare Llimona, sobre la separació de l'Església i l'Estat, que l'obra tenia el «*nihil obstat*» eclesiàstic, els superà Dalmau mateix.

No foren, però, aquestes les dificultats més importants amb què topà l'editor. Per tal d'assegurar la regularitat de la col·lecció històrica a què, naturalment, s'havia compromès de cara a un estol de fidels subscriptors, li calgué sovint recórrer als amics (jo vaig tenir el gust de passar-li dos o tres llibrets meus per tal de «*tapar el forat*» d'alguna col·laboració que no arribava a temps) o posar-se ell mateix a escriure obres molt correctes sobre algun aspecte de la història dels països occitans, que conegué durant l'exili. Dins el seu humil —gairebé diria migrat— despatx-magatzem del carrer de Bonavista no sols redactà aquelles obres, sinó que corregí proves d'impremta de les altres i fins i tot, comptant amb l'ajut de la seva filla Carme (que també col·laborà en feines menys d'escarçades), féu els paquets de les remeses als llibreters i fins sospito que, alguna vegada, els portà personalment.

L'amic Dalmau, abans de caure en aquella llarga malaltia que el dugué a la tomba, féu tot això amb el somriure als llavis, modestament, abnegadament. El movia el seu esperit de servei, perquè estimava Catalunya.

COMPRO
LLIBRES ANTICS I MODERNS
LLIBRERIA PUVILL
Boters, 10. Palla, 29. Tel. 318 29 86
Jaume I, 5. Tel. 302 68 94
Barcelona - 2.